

**СУБ'ЄКТ ТА СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ,
ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 124 КУпАП:
ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

Анохін А. М.

*здобувач кафедри конституційного та адміністративного права,
Запорізький національний університет*

Серед адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху найбільшу увагу привертає адміністративне правопорушення, передбачене ст. 124 КУпАП, адже наслідком порушення Правил дорожнього руху в таких випадках є ДТП, яка завдає матеріальної та моральної шкоди учасникам дорожнього руху, становить загрозу їх життю та здоров'ю.

Так, у відповідності до ст. 124 КУпАП порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, тягне за собою накладення штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року.

Згідно із приміткою до ст. 124 КУпАП особа, цивільно-правова відповідальність якої застрахована, звільняється від адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, за умови, що учасники дорожньо-транспортної пригоди скористалися правом спільно скласти повідомлення про цю пригоду відповідно до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [1].

Таким чином, адміністративне правопорушення, передбачене ст. 124 КУпАП є правопорушенням із матеріальним складом, адже ключовою умовою настання адміністративної відповідальності згідно із гіпотезою вказаної статті КУпАП є настання наслідків у вигляді пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна.

За особливістю конструкції склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП, є бланкетно-описовим: перша частина конструкції відсилає суб'єкта правозастосування до

Правил дорожнього руху, затверджених постановою КМУ, друга частина описує наслідки їх порушення, за умови настання яких застосовується санкція вказаної статті.

Крім того, склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП є основним (в конструкції статті передбачена лише одна частина), а за структурою – альтернативним, адже приміткою до вказаної статті передбачено можливість звільнення особи від адміністративної відповідальності за умови дотримання визначених у примітці умов.

Окрему увагу необхідно приділити таким класичним складовим складу адміністративного правопорушення як суб'єкт та суб'єктивна сторона.

Так, суб'єкт адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП – загальний, адже вказаною статтею передбачено можливість його вчинення «учасниками дорожнього руху», до яких відносяться і водії, і пішоходи, тобто всі дієздатні особи, які є учасниками відповідних суспільних відносин. Суб'єктом вказаного адміністративного правопорушення може бути тільки особа, яка досягла 16-річного віку на момент вчинення адміністративного правопорушення.

Водночас, згідно з офіційною статистикою за 30 років незалежності в ДТП в Україні загинули майже 180 тисяч осіб; ДТП в Україні є першою за поширеністю причиною смерті молоді віком від 15 до 24 років і другою за поширеністю причиною смерті дітей віком від 5 до 14 років [2]. При цьому, у випадку порушення Правил дорожнього руху неповнолітніми віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, наслідком чого стала дорожньо-транспортна пригода, відповідальність нестимуть їх батьки за неналежне виконання батьківських обов'язків (ч. 3 ст. 184 КУпАП «Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей»). Крім того, на батьків (опікунів) в такому випадку буде покладено обов'язок щодо відшкодування завданих збитків.

Згідно із офіційною статистикою найпоширенішими видами ДТП із потерпілими у 2022 році були: зіткнення (39,7%); наїзд на пішохода (28,4%); наїзд на перешкоду (13,3%). Відповідно, найбільше людей загинуло через: зіткнення транспортних засобів (33,6%); наїзд на пішохода (31,3%); наїзд на перешкоду (16,1%). Працівники поліції за 2022 рік склали 134 520 адмінпротоколів за ст. 130 (Керування транспортним засобом особами, які перебувають у стані сп'яніння) КУпАП. Відповідно, 790 ДТП сталося саме через перебування водіїв у стані сп'яніння. В цих ДТП 91 особа загинула та 1031 – травмована [3].

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП, може існувати лише у вигляді

необережної форми вини. Це може бути або адміністративно протиправна самовпевненість або адміністративно протиправна недбалість. Якщо в процесі провадження у справі про адміністративне правопорушення буде встановлена умисна форма вини, то такі дії правопорушника слід кваліфікувати як умисне пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, за що вже передбачена кримінальна відповідальність. Крім того, умисел може бути спрямований на позбавлення життя або завдання тяжких тілесних ушкоджень іншому учаснику дорожнього руху, за що передбачена відповідальність ст. 115 та ст. 121 КК України.

Протиправна самовпевненість має місце тоді, коли водій передбачає можливі суспільно-шкідливі наслідки свого діяння (наприклад, наслідки значного перевищення швидкості руху), але легковажно розраховує на їх ненастання (переоцінює власні можливості, наприклад, здатність швидко та безпечно загальмувати та уникнути зіткнення з іншими учасниками дорожнього руху).

Протиправна недбалість має місце, коли учасник дорожнього руху не передбачає суспільно-шкідливих наслідків свого діяння, хоча міг і повинен був їх передбачити. Наприклад, пішохід перетинає дорогу поза пішохідним переходом, або перетинає нерегульоване перехрестя не переконавшись у відсутності транспортних засобів, які наближаються до нього.

На окрему увагу заслуговує розмір санкції, передбаченої ст. 124 КУпАП. Це, зокрема, штраф в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року. Очевидно, що такий розмір штрафу не відповідає ступеню суспільної шкідливості (а фактично – суспільної небезпеки) даного адміністративного правопорушення, яке межує із відповідним кримінально караним діянням, відповідальність за яке передбачена ст. 286 КК України.

Крім того, розмір штрафу не залежить від того, чи вчинене вказане адміністративне правопорушення вперше, чи повторно протягом року, чи особа систематично вчиняє такі правопорушення. Більше того, в національному законодавстві взагалі не передбачена відповідальність за спричинення потерпілому в ДТП легких тілесних ушкоджень, адже відповідальність за ст. 124 КУпАП передбачена лише за пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна.

Отже, об'єктивною є потреба посилення адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП, а також встановлення посиленої

відповідальності за вчинення вказаного правопорушення за наявності кваліфікуючих ознак (повторності, вчинення у стані сп'яніння, спричинення потерпілому легких тілесних ушкоджень тощо).

Враховуючи вищевикладене, пропонується удосконалити юридичну конструкцію гіпотези, диспозиції та санкції ст. 124 КУпАП. Зокрема, пропонується доповнити ст. 124 КУпАП частиною другою, якою будуть передбачені такі кваліфікуючі ознаки як: вчинення вказаного правопорушення повторно протягом року, вчинення його у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, порушення правил дорожнього руху, що спричинило легкі тілесні ушкодження іншим учасникам дорожнього руху. Відповідно, в санкції частини другої пропонується встановити посилену адміністративну відповідальність за вчинення вказаного правопорушення за наявності кваліфікуючих ознак – штраф у розмірі не менше п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від трьох до десяти років.

Таким чином, посилення адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП, буде здійснювати превентивний вплив на потенційних правопорушників (загальна превенція), а також виконувати функцію спеціальної превенції – особа позбавлена права керування транспортними засобами на строк десять років буде змушена відмовитись від керування транспортними засобами, що унеможливить ДТП за її участю.

Перспективність подальшого дослідження даної теми обумовлена необхідністю розробки конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинних Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 25.05.2023).

2. Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.10.2020. № 1360-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.04.2023).

3. Аварійність 2022 в умовах воєнного стану. Патрульна поліція. URL: <https://patrolpolice.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 25.04.2023).